

I na kraju ovoga izlaganja napominjem, da gornji računi ne daju sasvim tačne rezultate, nego samo približne, koji nas ipak mogu zadovoljiti, ako ne reflektiramo na tačnost ispod 1 minute. I ovaki, kakvi su, još su uvijek tačniji od nekih rezultata, dobivenih na rub'taht, kojom uostalom — obzirom na oskudicu stručnih lica — nismo u mogućnosti da odredujemo vaktiju za svako mjesto, u kom ima muslimana.

HASAN NAMETAK:

HADŽIJSKA DOVA U MOSTARU

Jedan stari vjerski običaj

Možda nijedno mjesto u Bosni i Hercegovini, pa ni u cijeloj Jugoslaviji, nema takva običaja kao Mostar, da se hadžije kad podu da obave hadž, taj sveti Božji farz, tako impozantno isprate, te kad se vraćaju da se isto tako dočekaju i kući dopratever. Od davnina je to, i nema pamtenika da zna ili da je čuo kad nije toga adeta bilo. Osim odrasloga svijeta tu je i množina sitne mektebske djece, koja upravo i sačinjavaju tu veliku zanimivost, pa će pokušati da ovdje to iskažem.

Otkako su muslimani naselili grad Mostar, vazda je bilo slobjanskog mekteba, pa i dan-danas postoje tri mekteba, koje su nam veliki dobrotvori još pred 350 i više godina ostavili i za njihovo izdržavanje osigurali lijep dohodak. Ti dobrotvori su: Karadžbeg, Čejanbeg Kethoda i Derviš paša Baježidagić. Ti su mektebi danas reformirani i pohada ih 500—600 sitne mektebske djece.

Eto, ova djeca sačinjavaju taj zanimivi ispraćaj hadžija. Kod nas je običaj, da hadžija pred polazak u Meku pozove muallime da dodu s mektebskom djecom, da ga otpatre od kuće do željezničke stanice s dovom, koju uči dvoje djece, a druga djeca, koja za njima u redu idu, prate dovu sa amin iz svakoga stila.

Do nazad 50 godina, dok nije Mostar bio spojen željezničkom prugom s morem, praćene su hadžije do »Hadžinske sofe«, a to je mjesto udno Mostara s lijevu obalu Neretve, prema duhanskoj tvornici, uz cestu, kôja vodi u Metković i na more. Tu bi se hadžije rastale s pratiocima, pojaviali na konje, a pratioci se vraćali svojim kućama. Danas je ispraćaj do Lakišića džamije u Ričini, blizu željezničke stanice.

Kad djeca podu po hadžiju, uredaju se dva i dva u red, a na čelo povorke se postavi dvoje djece, koja imaju lijep glas. Ta povorka je duga po koju stotinu metara. Tako u redu podu po hadžiju. Ako više hadžija stanuje u blizini, ova djeca se redom uvraćaju po te hadžije. Ako je hadžija na drugoj strani grada, ide drugi mekteb po njega, ili se djeca jednoga mekteba raspolove, ako voli hadžija da ga djeca odnosnog mekteba prate (ako je on na pr. učio u tome mektebu, ili koje njegovo dijete).

Kad djeca podu iz mekteba u pravcu hadžijine kuće, prednjaci započnu E u z o m, i kad dovrše Euzu, sva djeca u jedan glas viknu a m i n.

Zatim prouče Bismillu, a iz stotine dječjih grla zaori a m i n. Onda idući dalje uče dovu, koju donosim na kraju ovoga članka.

Na dječji glas svijet izlazi iz kuća i pridružuje se povorci, tako da taj svijet ne može stati ni u najprostranije dvorište. Sve je sad na nogama, hadžija se sprema, djeca ulaze učeći u dvorište, prave ophod oko dvorišta, dok dodu u stav da prednjaci-dovadžije mognu krenuti iz dvorišta naprijed. Tu djeca izuče po jednu navedenu dovu. Djeca se daruju: svako s nekoliko dinara, a dovadžije i kojim srebrenjakom. Neko iz hadžijine kuće stavi dovadžijama po jednu zlatom izvezenu čevrnu na ramena. Muallim se također daruje, obično dukatom.

Uto je i hadžija izašao i polazi za djecom praćen od znanaca prema stanici. Ako ima još koji hadžija na putu, i po njega se isto svraćaju ova djeca, ako nije eventualno za tog koji drugi mekteb određen. I tu djeca uče dovu, ito ili ona prva dva ili druga dva, koju muallim odredi. I ovdje djeca također budu darovana novcem, a dovadžije još čevrmama. Ako ima više dovadžija, onda jedni uče jedan stih, a drugi drugi, dok sva djeca viču a m i n. Svijet se pridružuje i prati hadžiju do pred džamiju u Ričini. U tom stižu i hadžije s drugih strana grada. Puni se dvorište džamije, koliko može u nj svijeta da stane, a najviše puta bude malen i trg pred džamijom. Tu onda hadžije klanjaju seferiju, svaki čini dovu za se, a djeca uče svoju dovu i viču a m i n, a i ostala se publika pridružuje aminom njihovoj dovi. Kad se to sve svrši, djeca idu svojim kućama, odrasli se tu oprštaju s hadžijom, a poneki idu s hadžijom na stanicu i tu se oprštaju.

Kad se hadžije vraćaju s hadža svojim kućama, također djeca sa svojim muallimima dolaze na stanicu pred hadžiju, doprate ga kući, prouče dovu i tada ručaju u hadžije. Čim se djeca zasite odmah idu kući. Iza toga sjedaju uzvanici za sofru, pa i sirotinja se tu lijepo zasiti. Iza toga se ostatak halve dijeli po komšijskim kućama.

Kad nije bilo željeznici i mektebi su išli na doček hadžija kao što su ih pratili do na »Sofu hadžinskue«.

Ko je sastavio navedenu dovu ne znam. Pitao sam i starijih ljudi, pa joj niko ne zna za autora, niti otkada je ovakav ispraćaj uobičajen u Mostaru.

أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالْاِسْلَامُ

وَآمِنَةٌ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالْحَجَّ وَالصَّيَّامِ

وَ الصَّلَاةُ وَ السَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا سَيِّدِ الْأَمَّاْمِ
 الَّذِي خَلَصَ الْكَعْبَةَ عَنِ الْأَوْهَانِ وَ الْأَضْنَامِ
 وَ عَلَى أَهْلِ الْعِظَامِ وَ أَصْحَابِهِ الْكَرَامِ
 الَّذِي شَاعَتْ بِهِمُ الْأَحْكَامُ الْشَّرِيعَةُ كَالْأَعْلَامِ
 أَللَّهُمَّ طَهِّرْ بَوَاطِنَنَا وَ ظَاهِرَنَا عَنِ الْأَمَّامِ
 وَ فَرَّحْ قُلُوبِنَا بِنُصْرَةِ كَثِيرَةٍ تُبَيِّنُهَا لِأَهْلِ الْإِسْلَامِ
 وَ يَسِّرْ لَنَا الْحَجَّ الْأَقْبُولَ وَ اجْعَلْنَا مِنْ حَجَاجِ يَوْمِكَ الْحَرَامِ
 يَعْلَمْ حَلَالَ خَاصِّ غَيْرِ مُخْتَلطٍ بِالْعَرَامِ
 وَ سَهِّلْ طَرِيقَ الْعَجَاجِ وَ احْفَظْنَاهُمْ عَنِ الْأَلَامِ
 وَ أَوْجِسْهُمْ بِالسَّلَامَةِ يَا قُدُّوسُ يَا سَلَامُ
 وَ اسْتِقْنَا مِنْ مَاءِ زَمْزَمَ وَ نَقْنَا بِهِ مِنِ الْأَلَامِ
 وَ اجْعَلْنَا مِنَ الْوَقِينِ يَعْرَفَاتٍ مَعَ حَجَاجِ أَهْلِ الْإِسْلَامِ
 وَ مِنَ الَّذِينَ يَسْعَونَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَ يَدْهُبُونَ إِلَى أَعْلَى الْقَمَمِ
 وَ يَسْتَلِمُونَ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ تَبَرُّكَ الْإِسْلَامِ
 أَللَّهُمَّ شَرِّفْنَا بِرِيَادِكَ رَوْضَةَ حَجَاجِ الْأَلَامِ
 فِي الْمَدِينَةِ الْمُنَورَةِ وَ التَّسْجِيدَ الْخَرَامِ
 يَا أَنَّ نَقْنَ فِي لَحْضَوْرِكَ بِالْمُضْرِبِ وَ الْإِخْرَامِ
 وَ نَطْلُبَ الشَّفَاعَةَ مِنْهُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَ السَّلَامُ
 أَللَّهُمَّ تَقْبِلْ دُعَائِنَا حَجَاجِكَ فِي حَقِّ أَهْلِ الْإِسْلَامِ
 عِنْدَ دُعَائِهِمْ فِي الْبَيْتِ وَ الْعَرَفَاتِ وَ الدَّعَامَاتِ الْعِظَامِ
 وَ احْفَظْنَا يَا مَوْلَانَا عَنِ الْمَغْلُوْبَةِ وَ الْإِنْهَامِ
 وَ يَسِّرْ لَنَا نُصْرَةً وَ فَرَّحْ بِهَا قُلُوبَ أَهْلِ الْإِسْلَامِ
 تَقْبِلْ دُعَائِنَا وَ يَسِّرْ لَنَا هَذَا التَّرَامِ

وَاجْعَلْ عَاقِبَتَنَا حَيْزَرًا وَ اخْتَنَّا بُخْسَنَ الْأَخْتَنَام
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْيَةِ أَجْمَعِينَ
وَالْعَنْدُقَةِ دَبَ الْعَالَمِينَ

Utječem se Bogu dž. š. od prokletog Šejtana.
U ime Boga, sveopćeg Dobročinioca, Milostivoga.
Neka je svaka hvala Onom, Koji nas je naputio i počastio imanom
i islamom,
I zapovjedio nam da klanjamo, zekat dijelimo, hodočastimo i
postimo,
Neka je milost i čast našem prvaku, prvaku čovječanstva,
Koji očisti Čabu od kipova i idola,
Njegovu uzvišenom rodu i plemenitim drugovima,
S kojima se dragocjeno svjetlo istine svukud raznese.
Bože, očisti naše nutrine i vanjštine od grijeha!
I razveseli naša srca pomoći mnogom kojom olakšavaš islamskom
narodu,
Olakoti nam hodočašće, koje će biti primljeno od Tebe, i učini nas
od hadžija Tvoje kuće,
Sa halal, čistom, s haramom nepomiješanom, imovinom.
Olakšaj put hadžija i čuvaj ih od muka,
I sastavi ih sa selametom, o Uzvišeni, o Čisti od svih nedostataka,
o Spasitelju!
I napoj nas Zemzēm-vodom i očisti nas njome od grijeha!
Učini i nas od onih koji će na Arefatu s hadžijama islamskog svijeta
(naroda) na Vakfi stati,
I od onih, koji će između Safe i Merve na najuzvišenija mjesta žuriti!
I koji će Hadžerul-esved s uzvišenom počašću poljubiti!
Bože, daj nam da pohodimo Revdu (grob) najboljeg čovjeka
U Medini sjajnoj i u Mesđidi-haramu!
Da preda nj stanemo skrušeno i s poštovanjem,
I zatražimo šefaata (zauzimanja) od Njega, nek je s Njim svako
dobro i spasenje Božje!
Bože, Ti uslišaj dove Tvojih hodočasnika za pravo islamskog naroda,
Kad budu molili kod Tvoje kuće (Bejtullah), na Arefatu i na
velikim mjestima!
I čuvaj nas, Gospodaru naš, od poraza i rasula!
Pomozi nas mnogom pomoći i razveseli njome sva srca islamskog
naroda!

Uslišaj našu dovu i omogući nam ovaj naum!
 I učini naš akibet (smrt i život poslije smrti) dobrim i okončaj nas
 s lijepim dokončanjem.
 I dao Bog milost Muhammedu, Njegovu rodu i svima drugovima!
 I neka je svaka hvala Gospodaru svjetova. A m i n!

SLUŽBENI DIO

GLASNIKA ISLAMSKE
VJERSKE ZAJEDNICE

1938

Muslimanski kalendar

(serijatski lokalni na bazi astronomске vidljivosti mladaka)

Godina po Hidžreту 1356 (prosta)

29	Sevval, X mjesec (30 dana)	.	.	.	Subota	1 januara
1	Zulka'de, XI mjesec (29 dana)	.	.	.	Ponedjeljak	3 januara
1	Zulhidždže, XII mjesec (30 dana)	.	.	.	Utorak	1 februara
9	Zulhidždže, Jevmu Arefe	.	.	.	Srijeda	9 februara
10	Zulhidždže, Kurban-bajram, 1 dan	.	.	.	Četvrtak	10 februara
11	Zulhidždže, Kurban-bajram, 2 dan	.	.	.	Petak	11 februara
12	Zulhidždže, Kurban-bajram, 3 dan	.	.	.	Subota	12 februara
13	Zulhidždže, Kurban-bajram, 4 dan	.	.	.	Nedjelja	13 februara

Godina po Hidžreту 1357 (prestupna)

1	Muharrem, I mjesec (30 dana), Nova Godina	.	.	.	Četvrtak	3 marta
10	Muharrem, Jevmu Āšura	.	.	.	Subota	12 marta
1	Safer, II mjesec (29 dana)	.	.	.	Subota	2 aprila
1	Rebiul-evvel, III mjesec (30 dana)	.	.	.	Nedjelja	1 maja
12	Rebiul-evvel, Mevlud (Rōd.-dan Muhameda a. s.)	.	.	.	Četvrtak	12 maja
1	Rebiul-ahir, IV mjesec (29 dana)	.	.	.	Utorak	31 maja
1	Džumadel-ula, V mjesec (30 dana)	.	.	.	Srijeda	29 juna
1	Džumadel-ahire, VI mjesec (29 dana)	.	.	.	Petak	29 jula
1	Redžeb, VII mjesec (29 dana)	.	.	.	Subota	27 augusta
6	Redžeb, Uoči Lejletur-Regaiba	.	.	.	Četvrtak	1 septemb.
26	Redžeb, Uoči Lejletul-Mi'radža (Dan Valkifā)	.	.	.	Srijeda	21 septemb.
1	Ša'ban, VIII mjesec (30 dana)	.	.	.	Nedjelja	25 septemb.
14	Ša'ban, Uoči Lejletul-Berata	.	.	.	Subota	8 oktobra
1	Ramazan, IX mjesec (29 dana posta)	.	.	.	Utorak	25 oktobra
26	Ramazan, Uoči Lejletul-Kadra	.	.	.	Subota	19 novemb.
1	Sevval, X mjesec (30 dana), Ramazan-bajram, 1 dan	.	.	.	Srijeda	23 novemb.
2	Sevval, Ramazan-bajram, 2 dan	.	.	.	Četvrtak	24 novemb.
3	Sevval, Ramazan-bajram, 3 dan	.	.	.	Petak	25 novemb.
1	Zulka'de, XI mjesec	.	.	.	Petak	23 decembra
9	Zulka'de	.	.	.	Subota	31 decembra

Muhamed Kantardžić,